

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดที่จะทำหมัน

การทำหมันเป็นพฤติกรรมที่คู่สมรสตัดสินใจกระทำ เมื่อมีบุตรครบตามต้องการและไม่ต้องมีการมีบุตรอีกต่อไป เป็นพฤติกรรมที่มุ่งจำกัดขนาดของบุตร (จำนวนบุตร) ให้สอดคล้องกับภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ การทำหมันเป็นวิธีวางแผนครอบครัว หรือคุมกำเนิดแบบถาวร

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความคิดที่จะทำหมันของหัวหน้าครัวเรือนที่สมรส กำลังอยู่กินกับคู่สมรสและยังไม่ได้ทำหมันมีข้อจำกัดบางประการที่ควรจะได้กล่าวถึง ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

๑. การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงความคิดของหัวหน้าครัวเรือนที่มีต่อการทำหมัน คำถามเป็นการถามถึงความคิด โดยถามด้วยคำถามดังต่อไปนี้ "สมมติว่าท่านมีบุตรตามจำนวนที่ต้องการ ท่านและ/หรือภรรยาของท่านคิดจะทำหมันหรือไม่"

๒. เขตรวมทั้งประเทศ ไม่ใช่การสุ่มตัวอย่างทั้งประเทศ (National Sample) จริงๆ (ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ ๒ และบทที่ ๓)

๓. การศึกษานี้ได้รวมเอาเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเทศบาลอื่น เข้าเป็นเขตเมือง และรวมเขตชนบทพัฒนาและชนบทกึ่งพัฒนาเป็นเขตชนบท ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนข้อมูลที่น่ามาศึกษา เพราะการศึกษานี้ศึกษาเฉพาะผู้ที่แต่งงาน (มีสถานภาพเป็นผู้สมรสขณะสัมภาษณ์) ดังนั้นจึงพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในข่ายดังกล่าวมีจำนวน ๗๑๐ ราย อยู่ในเขตเมือง ๓๔๑ ราย และเขตชนบท ๓๖๙ ราย

ผลของการวิเคราะห์ : ส่วนที่ ๑

๑. ตัวกำหนดโดยตรง

อายุและเพศกับความคิดที่จะทำหมัน อายุและเพศเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของประชากร และมีอิทธิพลต่อความคิดหรือทัศนคติต่อเรื่องต่างๆพอสมควร ทั้งนี้เพราะการที่ประชากรมี

อายุและเพศที่แตกต่างกันทำให้มีประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติหรือความคิดที่แตกต่างกันออกไป ต่อความคิดเห็นในเรื่องการทำหมัน ตารางที่ ๒๒ พบว่าโดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (๑๕-๓๔ ปี) คิดจะทำหมันสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุสูง (๓๕ ปีขึ้นไป) ถึงร้อยละ ๔๕.๑ กล่าวคือหัวหน้าครัวเรือนอายุ ๑๕-๓๔ ปี และอายุ ๓๕ ปีขึ้นไป คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๓๒.๗ และ ๒๗.๖ ตามลำดับ และความสัมพันธ์ทางเนื้อหาของตัวแปรทั้งสองอยู่ในระดับสูงมาก ($Q = 0.75$) ซึ่งแสดงว่าอายุมีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันในระดับสูง และเมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (๑๕-๓๔ ปี) คิดที่จะทำหมันสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๓๕ ปีขึ้นไป) ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท และอายุมีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันในระดับสูงเช่นกัน ($Q=0.76$ และ 0.69 ในเขตเมืองและเขตชนบท ตามลำดับ)

ในเรื่องเพศ พบว่าโดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนหญิงคิดที่จะทำหมันสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนชายแต่ไม่มากนัก กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนหญิง คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๕๓.๔ ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชายคิดเพียงร้อยละ ๔๗.๓ และความสัมพันธ์ทางเนื้อหาของตัวแปรทั้งสองอยู่ในระดับต่ำ ($Q=0.13$) เมื่อพิจารณาตามรายเขตที่อยู่อาศัยในเขตเมืองพบว่าหัวหน้าครัวเรือนชาย คิดที่จะทำหมันสูงกว่า ส่วนในเขตชนบท ไม่สามารถวิเคราะห์ถึงความแตกต่างระหว่างเพศที่มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันได้ เนื่องจากมีหัวหน้าครัวเรือนหญิงเพียง ๔ รายเท่านั้น

โดยสรุป หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า (๑๕-๓๔ ปี) คิดที่จะทำหมันในอนาคตสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า (๓๕ ปีขึ้นไป) ซึ่งเป็นการยืนยัน สมมติฐานข้อที่ ๕ ที่ว่า "หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า คิดที่จะทำหมันในอนาคตสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า" ส่วนเพศไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความคิดที่จะทำหมันมากนัก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๒ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามอายุ และเพศ ของหัวหน้าครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>อายุของหัวหน้าครัวเรือน</u>			
<u>เมือง</u>			
๑๕-๓๔	๘๐.๑(๑๗๓)	๑๙.๙(๔๓)	๕๕.๒(๒๑๖)
๓๕ ปี ขึ้นไป	๓๕.๔(๖๒)	๖๔.๖(๑๑๓)	๔๔.๘(๑๗๕)
รวม	๖๐.๑(๒๓๕)	๓๙.๙(๑๕๖)	๑๐๐.๐(๓๙๑)
	$Q = 0.76$		
<u>ชนบท</u>			
๑๕-๓๔	๕๙.๐(๖๙)	๔๑.๐(๔๘)	๓๖.๗(๑๑๗)
๓๕ ปี ขึ้นไป	๒๐.๘(๔๒)	๗๙.๒(๑๖๐)	๖๓.๓(๒๐๒)
รวม	๓๔.๘(๑๑๑)	๖๕.๒(๒๐๘)	๑๐๐.๐(๓๑๙)
	$Q = 0.69$		
<u>ทั้งประเทศ</u>			
๑๕-๓๔	๗๒.๗(๒๔๒)	๒๗.๓(๙๑)	๔๖.๙(๓๓๓)
๓๕ ปี ขึ้นไป	๒๗.๖(๑๐๔)	๗๒.๔(๒๗๓)	๕๓.๑(๓๗๗)
รวม	๔๘.๗(๓๔๖)	๕๑.๓(๓๖๔)	๑๐๐.๐(๗๑๐)
	$Q = 0.75$		
<u>เพศของหัวหน้าครัวเรือน</u>			
<u>เมือง</u>			
ชาย	๖๒.๘(๑๕๕)	๓๗.๒(๙๒)	๖๓.๒(๒๔๗)
หญิง	๕๕.๖(๘๐)	๔๔.๔(๖๔)	๓๖.๘(๑๔๔)
รวม	๖๐.๑(๒๓๕)	๓๙.๙(๑๕๖)	๑๐๐.๐(๓๙๑)
	$Q = 0.15$		
<u>ชนบท</u>			
ชาย	๓๕.๐(๑๐๙)	๖๕.๐(๒๐๒)	๙๗.๔(๓๑๑)
หญิง	- (๒)	- (๖)	- (๘)
รวม	๓๕.๘(๑๑๑)	๖๕.๒(๒๐๘)	๑๐๐.๐(๓๑๙)
	$Q = 0.24$		
<u>ทั้งประเทศ</u>			
ชาย	๔๗.๓(๒๖๔)	๕๒.๗(๒๙๔)	๗๘.๖(๕๕๘)
หญิง	๕๓.๙(๘๒)	๔๖.๑(๗๐)	๒๑.๔(๑๕๒)
รวม	๔๘.๗(๓๔๖)	๕๑.๓(๓๖๔)	๑๐๐.๐(๗๑๐)
	$Q = 0.13$		

จำนวนบุตรที่ต้องการกับความคิดที่จะทำหมัน ตารางที่ ๒๓ พบว่าจำนวนบุตรที่ต้องการ ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความคิดที่จะทำหมันมากนัก กล่าวคือ โดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรน้อย (๐-๒ คน) และบุตรมาก (๓ คนขึ้นไป) คิดที่จะทำหมัน ร้อยละ ๕๒.๓ และ ๔๗.๕ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ในเขตเมือง หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรน้อย (๐-๒ คน) คิดจะทำหมันสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรมาก (๓ คนขึ้นไป) เพียงร้อยละ ๖.๗ เท่านั้น และค่า $Q = 0.14$ ส่วนในเขตชนบท พบว่า จำนวนบุตรที่ต้องการไม่ได้มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันเลย กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรมาก และบุตรน้อย คิดที่จะทำหมันเท่ากัน ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะในเขตเมืองหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสต้องการบุตรน้อยคนอยู่แล้ว จึงมีความคิดที่จะทำหมันสูง ส่วนในเขตชนบทครอบครัวยังคงต้องการบุตรจำนวนมาก เพื่อใช้แรงงาน ทดแทนบุตรที่ตาย (replacement effect) หรือพึ่งพายามชรา ดังนั้นจึงต้องการบุตรจำนวนมาก แล้วจึงคิดวางแผนครอบครัวโดยวิธีถาวร ขณะเดียวกันก็มีหัวหน้าครัวเรือน ที่ต้องการมีครอบครัวขนาดเล็ก หัวหน้าครัวเรือนกลุ่มนี้คิดที่จะทำหมัน โดยต้องการบุตรเพียงแค่ ๒ คน หรือน้อยกว่า

จากตารางที่ ๒๓ ทำให้สรุปได้ว่า จำนวนบุตรที่ต้องการไม่ได้มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมัน ข้อค้นพบนี้ไม่เป็นการยืนยัน สมมติฐานที่ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรน้อยกว่า คิดจะทำหมันในอนาคตต่ำกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการบุตรมากกว่า (สมมติฐานนี้ ปรับมาจากสมมติฐาน ข้อที่ ๔ ที่ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีจำนวนบุตร ที่มีอยู่น้อยกว่า คิดจะทำหมันในอนาคตต่ำกว่า หัวหน้าครัวเรือน ที่มีจำนวนบุตรที่มีอยู่มากกว่า ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดในการลงรหัส ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ ๓)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๓ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือนและเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/จำนวนบุตรที่ต้องการ	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>เมือง</u>			
๐-๒	๖๔.๖(๑๑๕)	๓๕.๔(๖๓)	๔๖.๘(๑๗๘)
๓ คนขึ้นไป	๕๗.๙(๑๑๗)	๔๒.๑(๘๕)	๕๓.๒(๒๐๒)
รวม	๖๑.๑(๒๓๒)	๓๘.๙(๑๔๘)	๑๐๐.๐(๓๘๐)
	$Q = 0.14$		
<u>ชนบท</u>			
๐-๒	๓๕.๖(๔๗)	๖๔.๔(๘๕)	๕๒.๔(๑๓๒)
๓ คนขึ้นไป	๓๕.๘(๖๔)	๖๔.๒(๑๑๕)	๕๗.๖(๑๗๙)
รวม	๓๕.๗(๑๑๑)	๖๔.๓(๒๐๐)	๑๐๐.๐(๓๑๑)
	$Q = 0.00$		
<u>ทั้งประเทศ</u>			
๐-๒	๕๒.๓(๑๖๒)	๔๗.๗(๑๔๘)	๔๔.๙(๓๑๐)
๓ คนขึ้นไป	๔๗.๕(๑๘๑)	๕๒.๕(๒๐๐)	๕๕.๑(๓๘๑)
รวม	๔๙.๖(๓๔๓)	๕๐.๔(๓๔๘)	๑๐๐.๐(๖๙๑)
	$Q = 0.09$		

การใช้การวางแผนครอบครัว และวิธีวางแผนครอบครัวที่ใช้ กับความคิดที่จะทำหมัน

ตารางที่ ๒๔ พบว่า หัวหน้าครัวเรือน (หรือคู่สมรส) ที่กำลังใช้การวางแผนครอบครัวคิดที่จะทำหมัน ในอนาคตสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือน (หรือคู่สมรส) ที่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวถึงร้อยละ ๒๘.๗ (๖๕.๓-๓๖.๖) และค่า Q แสดงความสัมพันธ์ทางเนื้อหาของตัวแปรทั้งสองในระดับสูง ($Q = 0.53$) ซึ่งแสดงว่าการใช้การวางแผนครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันสูงพอสมควร เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือน (หรือคู่สมรส) ที่ใช้การวางแผนครอบครัว คิดที่จะทำหมันสูงกว่า ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนหัวหน้าครัวเรือน ที่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัว ก็มีความคิดที่จะทำหมันสูงพอสมควร กล่าวคือ โดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวคิดที่จะทำหมันถึงร้อยละ ๓๖.๖ เมื่อดูตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่าในเขตเมือง ร้อยละ ๔๘.๗ ของผู้ที่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวคิดที่จะทำหมัน

ขณะที่เขตชนบทมีเพียงร้อยละ ๒๔.๒ เท่านั้น จึงทำให้คาดหมายได้ว่า การรูงใจหัวหน้าครัวเรือน ให้มายอมรับการทำหมันน่าจะประสบผลสำเร็จทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตเมืองน่าจะประสบผลสำเร็จก่อนเขตชนบท

ตารางที่ ๒๔ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตาม การใช้การวางแผนครอบครัว และ เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/ การใช้การวางแผนครอบครัว	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>เมือง</u>			
ใช้	๗๓.๗ (๑๓๗)	๒๖.๓ (๔๙)	๔๙.๖ (๑๘๖)
ไม่ใช้	๔๙.๗ (๙๖)	๕๑.๓ (๑๐๑)	๕๑.๔ (๑๙๗)
รวม	๖๐.๘ (๒๓๓)	๓๙.๒ (๑๕๐)	๑๐๐.๐ (๓๘๓)
	$Q = 0.49$		
<u>ชนบท</u>			
ใช้	๕๒.๑ (๖๑)	๔๗.๙ (๕๖)	๓๗.๖ (๑๑๗)
ไม่ใช้	๒๔.๒ (๔๗)	๗๕.๘ (๑๔๗)	๖๒.๔ (๑๙๔)
รวม	๓๔.๗ (๑๐๘)	๖๕.๓ (๒๐๓)	๑๐๐.๐ (๓๑๑)
	$Q = 0.55$		
<u>ทั้งประเทศ</u>			
ใช้	๖๕.๓ (๑๙๘)	๓๔.๗ (๑๐๕)	๔๓.๗ (๓๐๓)
ไม่ใช้	๓๖.๖ (๑๔๓)	๖๓.๔ (๒๔๘)	๕๖.๓ (๓๙๑)
รวม	๔๙.๑ (๓๔๑)	๕๐.๙ (๓๕๓)	๑๐๐.๐ (๖๙๔)
	$Q = 0.53$		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. ตัวกำหนดโดยอ้อม

การศึกษาเกี่ยวกับความคิดที่จะทำหมัน ผลจากตารางที่ ๒๕ พบว่าโดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาและสูงกว่า) คิดที่จะทำหมันสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำ (ประถมศึกษาและต่ำกว่า) อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงและต่ำ คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๗๑.๗ และ ๔๑.๕ ตามลำดับ และความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเกี่ยวกับความคิดที่จะทำหมันอยู่ในระดับสูง ($Q=0.56$) เมื่อดูตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่าในเขตเมือง หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่า คิดที่จะทำหมันสูงกว่า ส่วนในเขตชนบท ไม่สามารถเปรียบเทียบได้ เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษามัธยมศึกษาขึ้นไปมีจำนวนน้อย

โดยสรุปข้อค้นพบนี้ ยืนยัน สมมติฐานข้อที่ ๑ ที่ว่า "หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า คิดจะทำหมันในอนาคตสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า"

ตารางที่ ๒๕ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/การศึกษา	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>เมือง</u>			
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	๕๐.๙ (๑๑๕)	๔๙.๑ (๑๑๑)	๕๘.๑ (๒๒๖)
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	๗๓.๖ (๑๒๐)	๒๖.๔ (๔๓)	๔๑.๙ (๑๖๓)
รวม	๖๐.๔ (๒๓๕)	๓๙.๖ (๑๕๔)	๑๐๐.๐ (๓๘๙)
$Q = 0.46$			
<u>ชนบท</u>			
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	๓๔.๖ (๑๐๖)	๖๕.๔ (๒๐๐)	๙๖.๘ (๓๐๖)
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	- (๔)	- (๖)	๑๐ (๑๐)
รวม	๓๔.๘ (๑๑๐)	๖๕.๒ (๒๐๖)	๑๐๐.๐ (๓๑๖)
$Q = 0.11$			
<u>ทั้งประเทศ</u>			
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	๔๑.๕ (๒๒๑)	๕๘.๕ (๓๑๑)	๗๕.๕ (๕๓๒)
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	๗๑.๗ (๑๒๔)	๒๘.๓ (๔๙)	๒๔.๕ (๑๗๓)
รวม	๔๘.๙ (๓๔๕)	๕๑.๑ (๓๖๐)	๑๐๐.๐ (๗๐๕)
$Q = 0.56$			

อาชีพและสถานภาพการทำงาน กับความคิดที่จะทำหมัน จากตารางที่ ๒๖

พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกร คิดที่จะทำหมันสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรร้อยละ ๒๒.๔ (๕๘.๐-๓๕.๖) และความสัมพันธ์ทางเนื้อหาระหว่างอาชีพกับความคิดที่จะทำหมันอยู่ในระดับปานกลาง ($Q = 0.43$) ซึ่งผลจากการค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ "หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดที่จะทำหมันสูงกว่าอาชีพอื่นๆ"

เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพการทำงาน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพเป็นข้าราชการ ลูกจ้างรัฐบาล และลูกจ้างเอกชน คิดจะทำหมันสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานของตัวเอง กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นข้าราชการ ลูกจ้างรัฐบาล และลูกจ้างเอกชน และทำงานของตัวเอง คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๖๒.๑ และ ๔๐.๗ ตามลำดับ และค่า Q ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ทางเนื้อหาของตัวแปรทั้งสองอยู่ในระดับปานกลาง ($Q=0.41$) ในเขตเมืองพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานเป็นข้าราชการ ลูกจ้างรัฐบาล และลูกจ้างเอกชน คิดที่จะทำหมันสูงกว่า เช่นเดียวกับภาพรวมทั้งประเทศ ส่วนในเขตชนบทกลับพบเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานของตัวเองคิดที่จะทำหมันสูงกว่า

ตารางที่ ๒๖ ร้อยละ ของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามอาชีพ และสถานภาพการทำงาน ของหัวหน้าครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน</u>			
<u>เมือง</u>			
เกษตรกร	- (๑)	- (๑)	- (๒)
ไม่ใช่เกษตรกร	๖๐.๒ (๒๓๔)	๓๙.๘ (๑๕๕)	๙๙.๕ (๓๘๙)
รวม	๖๐.๑ (๒๓๕)	๓๙.๙ (๑๕๖)	๑๐๐.๐ (๓๙๑)
$Q = 0.20$			
<u>ชนบท</u>			
เกษตรกร	๓๕.๕ (๑๐๓)	๖๔.๕ (๑๘๗)	๙๙.๒ (๒๙๐)
ไม่ใช่เกษตรกร	- (๘)	๗๑.๔ (๒๐)	๘๑.๔ (๒๘)
รวม	๓๕.๙ (๑๑๑)	๖๕.๑ (๒๐๗)	๑๐๐.๐ (๓๑๘)
$Q = 0.16$			

ตารางที่ ๒๖ ร้อยละ ของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามอาชีพ และสถานภาพการทำงาน
ของหัวหน้าครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย (ต่อ)

เขตที่อยู่อาศัย	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน</u>			
<u>ทั้งประเทศ</u>			
เกษตร	๓๕.๖ (๑๐๔)	๖๔.๔ (๑๘๘)	๔๑.๒ (๒๙๒)
ไม่ใช่เกษตร	๕๘.๐ (๒๔๒)	๔๒.๐ (๑๗๕)	๕๘.๘ (๔๑๗)
รวม	๔๘.๘ (๓๔๖)	๕๑.๒ (๓๖๓)	๑๐๐.๐ (๗๐๙)
$Q = 0.43$			
<u>สถานภาพการทำงาน</u>			
<u>เมือง</u>			
ข้าราชการ, ลูกจ้างเอกชน	๖๖.๘ (๑๕๗)	๓๓.๒ (๗๘)	๖๐.๑ (๒๓๕)
ทำงานของตัวเอง	๕๐.๐ (๗๘)	๕๐.๐ (๗๘)	๓๘.๘ (๑๕๖)
รวม	๖๐.๑ (๒๓๕)	๓๘.๘ (๑๕๖)	๑๐๐.๐ (๓๙๑)
$Q = 0.34$			
<u>ชนบท</u>			
ข้าราชการ, ลูกจ้างเอกชน	๒๘.๔ (๑๐)	๗๑.๖ (๒๕)	๑๐.๗ (๓๔)
ทำงานของตัวเอง	๓๕.๖ (๑๐๑)	๖๔.๔ (๑๘๓)	๘๘.๓ (๒๘๔)
รวม	๓๕.๘ (๑๑๑)	๖๔.๑ (๒๐๗)	๑๐๐.๐ (๓๑๘)
$Q = 0.14$			
<u>ทั้งประเทศ</u>			
ข้าราชการ, ลูกจ้างเอกชน	๖๒.๑ (๑๖๗)	๓๗.๘ (๑๐๒)	๓๗.๘ (๒๖๙)
ทำงานของตัวเอง	๔๐.๗ (๑๗๘)	๕๙.๓ (๒๖๑)	๖๒.๑ (๔๔๐)
รวม	๔๘.๘ (๓๔๖)	๕๑.๒ (๓๖๓)	๑๐๐.๐ (๗๐๙)
$Q = 0.41$			

รายได้กับความคิดที่จะทำหมัน เนื่องจากที่มาของรายได้มีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท กล่าวคือในเขตเมือง รายได้หมายถึงรายได้ของหัวหน้าครัวเรือน (บุคคลตัวอย่าง) และคู่สมรส เป็นรายได้ที่เกิดจากอาชีพหลัก อาชีพรอง และรายได้พิเศษในปีที่สำรวจ ส่วนในเขตชนบท รายได้หมายถึง รายได้ของหัวหน้าครัวเรือน และสมาชิกในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ดังนั้นรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนจึงมีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท (ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ ๓) ในการวิเคราะห์ข้อมูลไม่ได้ถือเอารายได้ที่เป็นจริง (เช่นมีรายได้ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ เพียงแต่นำเอารายได้มาเป็นตัวบอกหรือตัวชี้ของการมีรายได้สูงหรือรายได้ต่ำ

ตารางที่ ๒๗ พบว่าทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท รายได้ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในความคิดที่จะทำหมัน กล่าวคือในเขตเมือง หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ (๐-๖๐,๐๐๐ บาท) และรายได้สูง (๖๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป) คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๕๘.๘ และ ๕๘.๖ ตามลำดับ และค่า $Q = 0.00$ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ส่วนในเขตชนบท หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ (๐-๑๐,๐๐๐ บาท) และรายได้สูง (๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป) คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๓๕.๐ และ ๓๖.๒ ตามลำดับ และค่า Q อยู่ในระดับต่ำ ($Q = 0.03$) แสดงว่าทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ความแตกต่างของรายได้ไม่มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมัน

ตารางที่ ๒๗ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามรายได้และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/รายได้	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>เมือง</u>			
๐-๖๐,๐๐๐ บาท	๕๘.๘ (๑๕๖)	๔๐.๒ (๑๐๕)	๖๘.๖ (๒๖๑)
๖๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๕๘.๖ (๖๘)	๔๐.๔ (๕๖)	๗๐.๔ (๑๑๔)
รวม	๕๘.๗ (๒๒๔)	๔๐.๓ (๑๕๑)	๑๐๐.๐ (๓๗๕)
$Q = 0.00$			
<u>ชนบท</u>			
๐-๑๐,๐๐๐ บาท	๓๕.๐ (๗๖)	๖๕.๐ (๑๔๑)	๖๘.๘ (๒๑๗)
๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๓๖.๒ (๓๔)	๖๓.๘ (๖๐)	๗๐.๒ (๙๔)
รวม	๓๕.๔ (๑๑๐)	๖๔.๖ (๒๐๑)	๑๐๐.๐ (๓๑๑)
$Q = 0.03$			

ความทันสมัยกับความคิดที่จะทำหมัน ความทันสมัยเป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งเกิดจากการรวมสิ่งของที่มีอยู่ของหัวหน้าครัวเรือน เข้าด้วยกัน แล้วจัดระดับสิ่งของที่มี เช่น ๐-๕ รายการ หมายความว่า มีสิ่งของตั้งแต่ไม่มีอะไรเลย จนถึงมีสิ่งของ ๕ อย่าง เป็นต้น ทั้งนี้ การรวมสิ่งของเหล่านี้ไม่ได้นำเอาราคาสิ่งของมารวมพิจารณาด้วย แต่ถือว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสิ่งของมากอย่าง ก็น่าจะมีสิ่งของที่ดีกว่า (มีราคาสูงกว่า) รวมอยู่ด้วย และถ้ามีสิ่งของที่ดีกว่า ก็น่าจะมีสิ่งของที่ดีอย่างค่ากว่ารวมอยู่ด้วยเช่นกัน (ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ ๓)

ตารางที่ ๒๘ พบว่า โดยภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนที่มีความทันสมัยสูง มีความคิดที่จะทำหมันสูงกว่า กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีความทันสมัยสูง (๖ รายการขึ้นไป) คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๕๕.๗ ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีความทันสมัยต่ำ (๐-๕) คิดที่จะทำหมัน ร้อยละ ๔๒.๕ และ ความสัมพันธ์ทางเนื้อหาของตัวแปรทั้งสองอยู่ในระดับต่ำ ($Q=0.26$) เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยกลับพบว่า ระดับความทันสมัย ไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างในความคิดที่จะทำหมัน แสดงว่า ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ระดับความทันสมัยที่แตกต่างกันไม่ได้มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมัน และความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสอง อยู่ในระดับต่ำมาก หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ตารางที่ ๒๘ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามระดับความทันสมัยและเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/ ระดับความทันสมัย	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>เมือง</u>			
๐-๕ รายการ	๕๘.๘ (๗๐)	๔๐.๒ (๔๗)	๓๐.๑ (๑๑๗)
๖ รายการขึ้นไป	๕๘.๕ (๑๖๓)	๔๐.๑ (๑๐๘)	๖๘.๕ (๒๗๒)
รวม	๕๘.๕ (๒๓๓)	๔๐.๑ (๑๕๖)	๑๐๐.๐ (๓๘๙)
	$Q = 0.00$		
<u>ชนบท</u>			
๐-๕ รายการ	๓๔.๘ (๘๒)	๖๕.๒ (๑๗๒)	๘๒.๘ (๒๖๔)
๖ รายการขึ้นไป	๓๔.๕ (๑๘)	๖๕.๕ (๓๖)	๑๗.๒ (๕๕)
รวม	๓๔.๘ (๑๐๐)	๖๕.๒ (๒๐๘)	๑๐๐.๐ (๓๐๘)
	$Q = 0.01$		

ตารางที่ ๒๘ ร้อยละของความคิดที่จะทำหมัน จำแนกตามระดับความทันสมัยและ เขตที่อยู่อาศัย (ต่อ)

เขตที่อยู่อาศัย/ระดับ ความทันสมัย	คิดที่จะทำหมัน	ไม่คิดจะทำหมัน	รวม
<u>ทั้งประเทศ</u>			
๐-๕ รายการ	๔๒.๕ (๑๖๒)	๕๗.๕ (๒๑๙)	๕๓.๘ (๓๘๑)
๖ รายการขึ้นไป	๕๕.๗ (๑๘๒)	๔๔.๓ (๑๕๕)	๔๖.๒ (๓๒๗)
รวม	๔๘.๖ (๓๔๔)	๕๑.๔ (๓๖๔)	๑๐๐.๐ (๗๐๘)
$Q = 0.26$			

การวิเคราะห์ในส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ในส่วนที่ ๒ เป็นการพิจารณาผลของตัวแปรอิสระสองตัวที่มีต่อตัวแปรตาม โดยจัดตัวแปรอิสระทั้งสองให้เป็น Typology analysis ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาในรูป Typology analysis นี้ก็เพื่อต้องการทราบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีลักษณะอย่างไร ที่มีความคิดที่จะทำหมันสูงสุด และต่ำสุด และเพื่อดูผลกระทบของตัวแปรอิสระ ๒ ตัว ที่มีต่อตัวแปรตามในลักษณะของเส้นทะแยงมุม (ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ ๓)

ตารางที่ ๒๘ แสดงถึงความสัมพันธ์ ของผลรวมระหว่างอายุ และจำนวนบุตรที่ต้องการ กับความคิดที่จะทำหมัน โดยภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยและต้องการบุตรน้อย คิดที่จะทำหมันสูง และความคิดที่จะทำหมันลดลง เมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุมากขึ้น และต้องการบุตรมากยิ่งขึ้น เช่น หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และต้องการมีลูกน้อย (๐-๑ คน) คิดที่จะทำหมันสูงสุด คือร้อยละ ๑๐๐.๐ หัวหน้าครัวเรือนอายุ ๓๐-๓๙ ปี ต้องการมีลูก ๒ คน คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๖๕.๕ หัวหน้าครัวเรือน อายุ ๔๐-๔๙ ปี ต้องการมีลูก ๓-๔ คน คิดที่จะทำหมันร้อยละ ๓๘.๖ และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปี ขึ้นไป) และต้องการมีลูกมาก (๕ คน และมากกว่า) คิดที่จะทำหมันต่ำสุด คือร้อยละ ๔.๒

เมื่อพิจารณาตาม เขตที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน ในเขตเมือง พบว่า ผลกระทบของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม มีความคล้ายคลึงกับภาพรวมทั้งประเทศ ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ผลกระทบจากตัวแปรอิสระตัวเดียวหรือ ผลรวมของตัวแปรอิสระสองตัว หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และต้องการมีลูกน้อย (๐-๑ คน) คิดที่จะทำหมันสูงสุดคือ ร้อยละ ๑๐๐.๐ หัวหน้า

ครัวเรือนที่คิดจะทำมันต่ำสุด คือหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (๕๐ ปี ขึ้นไป) และต้องการมีลูก ๓-๔ คน ในเขตชนบท พบว่า แบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความคล้ายคลึงกับภาพรวมทั้งประเทศ เพียงแต่หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และต้องการมีลูก ๓-๔ คน คิดที่จะทำมันสูงที่สุด คือร้อยละ ๗๓.๗ และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปี ขึ้นไป) และต้องการมีลูกมาก (๕ คนขึ้นไป) ไม่คิดที่จะทำมันเลย

จากข้อค้นพบดังกล่าว สรุปได้ว่าทั้ง ๓ เขต อิทธิพลของอายุ และจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือน เป็นไปในทางลบกับความคิดที่จะทำมัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก และยังมีทัศนคติที่ต้องการบุตรจำนวนมาก จึงคิดที่จะทำมันน้อย ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยได้เปลี่ยนทัศนคติ และเห็นความจำเป็นของการมีลูกน้อย เนื่องจากสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจที่บีบรัด และมีความคิดที่ยอมรับสิ่งใหม่ได้มากกว่า ดังนั้นจึงคิดที่จำกัดขนาดของบุตร โดยเลือกการใช้การวางแผนครอบครัววิธีถาวรได้สูงกว่า

ตารางที่ ๒๔ อัตราส่วนร้อยละของความคิดที่จะทำมันของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุ จำนวนบุตรที่ต้องการ และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/จำนวน ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๓๐-๓๙	๔๐-๔๙	๕๐ ปีขึ้นไป	รวม	
เมือง					
๐-๑ คน	๑๐๐.๐ (๑๒)	- (๘)	- (๘)	-	๖๗.๕ (๒๘)
๒	๗๙.๐ (๖๒)	๗๗.๓ (๔๔)	๓๕.๓ (๓๔)	๑๐.๐ (๑๐)	๖๔.๐ (๑๕๐)
๓-๔	๘๙.๖ (๔๘)	๖๘.๘ (๖๑)	๔๔.๔ (๓๖)	๕.๐ (๒๐)	๖๑.๘ (๑๖๕)
๕ คน และมากกว่า	- (๗)	- (๙)	๒๗.๓ (๑๑)	๑๐.๐ (๑๐)	๔๐.๕ (๓๗)
รวม	๘๔.๕ (๑๒๙)	๗๑.๓ (๑๒๒)	๓๗.๑ (๘๙)	๗.๕ (๔๐)	๖๑.๑ (๓๘๐)
ชนบท					
๐-๑ คน	- (๑)	- (๓)	- (๒)	- (๙)	๒๐.๐ (๑๕)
๒	๕๕.๙ (๓๔)	๕๑.๔ (๓๗)	๑๓.๐ (๒๓)	๑๓.๐ (๒๓)	๓๗.๖ (๑๑๗)
๓-๔	๗๓.๗ (๑๙)	๖๑.๐ (๔๑)	๓๒.๔ (๓๔)	๑๕.๙ (๔๔)	๔๑.๓ (๑๓๘)
๕ คน และมากกว่า	- (๒)	๓๖.๔ (๑๑)	๑๔.๓ (๑๔)	๐.๐ (๑๔)	๑๗.๑ (๔๑)
รวม	๖๒.๕ (๕๖)	๕๓.๓ (๙๒)	๒๓.๓ (๗๓)	๑๑.๑ (๙๐)	๓๕.๗ (๓๑๑)

ตารางที่ ๒๙ อัตราส่วนร้อยละของความคิดที่จะทำหมั้นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุ
จำนวนบุตรที่ต้องการ และเขตที่อยู่อาศัย (ต่อ)

เขตที่อยู่อาศัย/จำนวน บุตรที่ต้องการ	ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๓๐-๓๙	๔๐-๔๙	๕๐ ปีขึ้นไป	รวม
ทั้งประเทศ					
๐-๑ คน	๑๐๐.๐(๑๓)	๕๔.๖(๑๑)	๓๐.๐(๑๐)	- (๙)	๕๑.๒(๔๓)
๒	๗๐.๘(๙๖)	๖๕.๔(๘๑)	๒๖.๓(๕๗)	๑๒.๐(๓๓)	๕๒.๔(๒๖๗)
๓-๔	๘๕.๑(๖๗)	๖๕.๗(๑๐๒)	๓๘.๖(๗๐)	๑๒.๕(๖๔)	๕๒.๕(๓๐๓)
๕ คนและมากกว่า	- (๙)	๕๐.๐(๒๐)	๒๐.๐(๒๕)	๔.๒(๒๔)	๒๘.๒(๗๘)
รวม	๗๗.๘(๑๘๕)	๖๓.๖(๒๑๔)	๓๐.๙(๑๖๒)	๑๐.๐(๑๓๐)	๔๙.๖(๖๙๑)

ตารางที่ ๓๐ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับการใช้การวางแผนครอบครัว
ที่มีต่อความคิดที่จะทำหมั้น พบว่าในทุกเขต หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และใช้
การวางแผนครอบครัว คิดที่จะทำหมั้นสูงสุด และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปีขึ้นไป) และ
ไม่ใช้การวางแผนครอบครัว คิดที่จะทำหมั้นต่ำสุด แสดงว่าอายุ กับการใช้การวางแผนครอบครัวมี
อิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมั้นอย่างเด่นชัด และมีทิศทางที่แน่นอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้า
ครัวเรือนที่มีอายุน้อยมีทัศนคติและยอมรับสิ่งใหม่ๆ (innovation) ได้ง่ายกว่า โดยเฉพาะสิ่งใหม่ๆ
นั้นเป็นความจำเป็นในครอบครัว และสังคมยอมรับและให้การสนับสนุน และเมื่อหัวหน้าครัวเรือนใช้
วิธีการวางแผนครอบครัวอยู่ด้วยแล้ว ความคิดที่จะยอมรับสิ่งใหม่ๆ (innovation) คือการทำหมั้น
จึงสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก และไม่ใช้การวางแผนครอบครัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๐ อัตราส่วนร้อยละของความคิดที่จะทำหมันของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุ การ
ใช้การวางแผนครอบครัวและเขตที่อยู่อาศัย.

เขตที่อยู่อาศัย/การ ใช้การวางแผนครอบครัว	ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๓๐-๓๙	๔๐-๔๙	๕๐ ปีขึ้นไป	รวม
เมือง					
ใช้	๘๖.๑ (๗๒)	๗๒.๘ (๘๑)	๕๓.๓ (๓๐)	- (๓)	๗๓.๗(๑๘๖)
ไม่ใช้	๘๒.๑ (๕๖)	๗๐.๗ (๔๑)	๓๐.๐ (๖๐)	๗.๕ (๔๐)	๕๘.๗(๑๙๗)
รวม	๘๔.๔(๑๒๘)	๗๒.๑(๑๒๒)	๓๗.๘ (๙๐)	๗.๐ (๔๓)	๖๐.๘(๓๘๓)
ชนบท					
ใช้	๖๗.๖ (๓๗)	๕๔.๐ (๕๐)	๒๖.๙ (๒๖)	- (๔)	๕๒.๑(๑๑๗)
ไม่ใช้	๕๐.๐ (๑๘)	๕๐.๐ (๔๒)	๑๙.๒ (๕๗)	๙.๒ (๘๗)	๒๔.๒(๑๙๔)
รวม	๖๑.๘ (๕๕)	๕๒.๒ (๙๒)	๒๑.๙ (๗๓)	๑๑.๐ (๙๑)	๓๘.๗(๓๑๑)
ทั้งประเทศ					
ใช้	๗๙.๘(๑๐๙)	๖๕.๖(๑๓๑)	๔๑.๑ (๕๖)	- (๗)	๖๕.๔(๓๐๓)
ไม่ใช้	๗๔.๓ (๗๔)	๖๐.๒ (๘๓)	๒๕.๒(๑๐๗)	๘.๗(๑๒๗)	๓๖.๖(๓๙๑)
รวม	๗๗.๖(๑๘๓)	๖๓.๖(๒๑๔)	๓๐.๗(๑๖๓)	๙.๗(๑๓๔)	๔๙.๑(๖๙๔)

ตารางที่ ๓๑ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และมีการศึกษา
สูง (มัธยมศึกษาและสูงกว่า) คิดที่จะทำหมันสูงสุด (ร้อยละ ๘๕.๙) ความคิดนี้ จะลดลง เมื่อ
หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมากขึ้น และมีการศึกษาค่าลง หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปี ขึ้นไป)
และไม่มีการศึกษา คิดที่จะทำหมันต่ำที่สุด (ร้อยละ ๖.๗) แสดงว่าผลรวมของการศึกษาและอายุ
มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมันอย่างเด่นชัด และมีทิศทางที่แน่นอน

เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ในเขตเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ
และการศึกษา ที่มีต่อความคิดที่จะทำหมันเป็นแบบแผนเดียวกันกับภาพรวมทั้งประเทศ กล่าวคือ
หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า ๓๐ ปี) และมีการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาและสูงกว่า) คิด
ที่จะทำหมันสูงสุด (ร้อยละ ๘๗.๑) และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปี ขึ้นไป) และไม่มี
การศึกษา ไม่คิดที่จะทำหมันเลย ส่วนในเขตชนบท หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ

ประถมศึกษา ดังนั้นจึงพบว่าอายุมีอิทธิพล อย่างมากต่อความคิดที่จะทำหมัน กล่าวคือหัวหน้าครัวเรือน อายุ ต่ำกว่า ๓๐ ปี คิดที่จะทำหมันสูงสุด คือร้อยละ ๖๓.๕ และ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก (๕๐ ปี ขึ้นไป) คิดที่จะทำหมันต่ำสุด คือร้อยละ ๑๐.๘ และร้อยละ ๑๐.๕ ในหัวหน้าครัวเรือนที่มี อายุมาก และไม่มีการศึกษา

ตารางที่ ๓๑ อัตราส่วนร้อยละของความคิดที่จะทำหมันของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุการ ศึกษา และเขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย/อายุ ของหัวหน้าครัวเรือน	ไม่มีการศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาและสูงกว่า	รวม
เมือง				
ต่ำกว่า ๓๐	- (๒)	๘๑.๕ (๖๕)	๘๗.๑ (๖๒)	๘๔.๕ (๑๒๙)
๓๐-๓๙	-	๖๓.๓ (๖๐)	๘๑.๐ (๖๓)	๗๒.๔ (๑๒๓)
๔๐-๔๙	๖.๗ (๑๕)	๔๑.๓ (๔๖)	๔๕.๒ (๓๑)	๓๗.๐ (๙๒)
๕๐ ปี ขึ้นไป	๐.๐ (๑๑)	๗.๔ (๒๗)	๑๔.๓ (๗)	๖.๗ (๔๕)
รวม	๑๐.๗ (๒๘)	๕๖.๖ (๑๙๘)	๗๓.๖ (๑๖๓)	๖๐.๔ (๓๘๙)
ชนบท				
ต่ำกว่า ๓๐	- (๒)	๖๓.๕ (๕๒)	- (๒)	๖๒.๕ (๕๖)
๓๐-๓๙	- (๕)	๕๕.๖ (๘๑)	- (๖)	๕๒.๒ (๙๒)
๔๐-๔๙	- (๗)	๒๔.๒ (๖๖)	- (๒)	๒๒.๗ (๗๕)
๕๐ ปี ขึ้นไป	๑๐.๕ (๑๙)	๑๐.๘ (๗๔)	-	๑๐.๘ (๙๓)
รวม	๑๒.๑ (๓๓)	๓๗.๔ (๒๗๓)	๔๐.๐ (๑๐)	๓๔.๘ (๓๑๖)
ทั้งประเทศ				
ต่ำกว่า ๓๐	- (๔)	๗๓.๕ (๑๑๗)	๘๕.๕ (๖๔)	๗๗.๘ (๑๘๕)
๓๐-๓๙	- (๕)	๕๘.๙ (๑๔๑)	๗๘.๓ (๖๙)	๖๓.๗ (๒๑๕)
๔๐-๔๙	๙.๑ (๒๒)	๓๑.๓ (๑๑๒)	๔๒.๔ (๓๓)	๓๐.๕ (๑๖๗)
๕๐ ปี ขึ้นไป	๖.๗ (๓๘)	๙.๕ (๑๐๑)	- (๗)	๙.๕ (๑๓๘)
รวม	๑๑.๕ (๖๑)	๔๕.๔ (๔๗๑)	๗๑.๗ (๑๗๓)	๔๘.๙ (๗๐๕)